

polagajo ponajvečkrat v razsol in potem v dim. Zarebrnice in hrbtišče se lahko uporabljajo sveže ali jih razsolimo in prekadimo kot zalogo za zimo. Svinjsko ribico (pri govedu pljučna pečenka) odrgnemo z dišavami in jo nasoljeno zavijemo v pečico.

Pripomba. Ker uporabljajo na naših trgih, po mesnicah, kuhinjah in hotelih za posamezne kose mesa še po veliki večini spačena nemška imena in je vendar že čas, da se tudi v mesni stroki začne uvajati slovenska terminologija, sem se potrudila, da nadomestim spakedranke s pristnimi slovenskimi nazivi. Naj bi se čim preje udomačili! Pri tem mi je šel ljubeznivo na roke živinozdravnik mestne klavnice ljubljanske, gospod dr. Kunc.

PAVLA LOVŠETOVA:

Svatbeni in pogrebni običaji ameriških Slovencev.

Kakor je tujina v marsičem vplivala na naše izseljence, tako jim je tudi spremenila običaje na svatbah in ob smrtnih slučajih.

Kar se spominjam porok svojih tamošnjih znancev, nobena se ni vršila v tihoti in skromnosti, kakor se pri nas tako pogosto dogaja v srednjih slojih. V domovini se mnogo nevest poroči v priprosti promenadni obleki, brez obilnih svatov in šumne gostije, četudi niso tako revne, da bi tega ne zmogle. V Ameriki pa naši rojaki še mnogo drže na lepo svatovanje. Nevesta mora nastopiti v beli obleki, s pajčolanom in vencem. Tudi družice se za to priliko pripravljajo skoraj z isto skrbjo kot nevesta. Fina svella svila, zraven enakobarvni čevljevski in drugi nakit, vse to mora biti za poroko novo in v skladu z obleko drugih družic. Kroje si rade omislijo vse enake, kar vpliva prav prijetno, posebno če je mnogo družic raznobarvno oblečenih. Da jim je mnogo za celoten lep vtis svatbene povorke, ki jo aranžirajo z veliko skrbjo in disciplino, govori dovolj jasno dejstvo, da so n. pr. koncem novembra nastopile vse v lahkih oblekah brez rokavov. Res, da iz avta v cerkev ni dolga pot — cerkve so centralno kurjene! — toda za temeljit prehlad lahko zadošča tudi onih par minut. A česa dekleta vsega ne store za lepoto! In res se znajo ob takih prilikah ozaljšati, da jih je veselje gledati!

Seveda je v Ameriki za take prilike drugače preskrbljeno kot pri nas. Modne trgovine imajo posebne oddelke, ki skrbje za popolno opremo nevest in njih družic. Ne samo da prodajajo tam vse toaletne potreščine — na dan poroke jih pridejo tudi sfrizirati in obleč na dom. Tako je vsaka svatba tudi živa reklama za kako modno podjetje!

V Nottinghamu sem imela priliko prisostvovati poroki ameriško-slovenskega para. Malo pred določeno uro je domači župnik — Anglež — prišel k oltarju, ter na eni nogi stoječ drgnil na drugem podplatu žveplenko, da je prižgal svečo. (Ta primitiven „obred“ je ponavljal tudi ob nedeljah, ko je v polnem ornatu pred sv. mašo prižgal sam sebi sveče.) Nato je odstopil presbiterij slovenskemu duhovniku — gostu, ki je imel poročiti novi par. Istočasno je prihajala v cerkev svatbena povorka. Družice s svati so obstale pri prvih klopeh ladje, dekleta levo, fantje desno v bočni vrsti. Skozi ta špalir sta šla ženin in nevesta pred oltar, kjer sta pokleknila na pripravljena klečalnika ločeno na desni in levi strani oltarja. Po sredi ladje pa so se usuli v klopi sorodniki in znanci. In seveda tudi radovedneži, ki pa so tam na slabšem kot pri nas, kjer se drenjajo prav do oltarja. Tam pa gledajo tudi na red in disciplino, kar svečanost še poveča.

Po duhovnikovem slovenskem nagovoru se je pričel angleški poročni obred, ki je končal s trikratno prisego novoporočencev.

Pred cerkvijo so nato obkolili mladi par, med objemanjem in poljubljanjem je bilo željenih tisoč sreč...

Po kratkem predjužniku in neizogibnem fotografiranju se je pričelo svatbeno romanje. Novi par z družicami, svati in s harmonikarjem je sedel v avte in se odpeljal k znancem od hiše do hiše vabit na svatbeno pojedino. Kjer so obstali, se je najprvo oglasila harmonika, za njo pa so hiteli v hišo mladi veseljaki. Dober dan! — in že so svatje pograbili mizo ter jo zveliki h kraju, nato pa so pari zaplesali. Medtem je gospodinja postavila na mizo vino in vsak ga je moral nekaj „pokusiti“ na zdravje novoporočencev. Do večera morajo biti taki obhodi končani in ob času dinéja svatovščina zopet zbrana tam, kjer se vrši gostija. Te pa so enake gostijam v naših krajih: čim bogatejši sloji, tem bolj obložena miza, in čim več veseljakov, tem dalje traja svatovanje.

Vsekako pa je v Ameriki združena zadeva svatovanja ali smrti z razmeroma mnogo večjimi stroški kot pri nas.

V zadnjih letih se tolikokrat sliši: „še umreti se boji, ker bo pogreb svoje preveč stal.“ In vendar, kako pri nas skromno pokopavamo v primeri z Američani! Tam imajo mnogo pogrebnih podjetij in marsikakega Slovenca — pogrebnika prištevajo k dolarskim bogatinom. Saj to je še skoraj najbolj siguren zaslužek: smrti ne more ustaviti noben štrajk, nobena gospodarska kriza. Najbrž je med popolnoma obubožanimi sloji tudi tozadevna navada mnogo primitivnejša, toda srednji sloji v večjih naselbinah polagajo na lep pogreb prav tako veliko važnost kot na lepo svatbo.

Čim se duša umrlega preseli v večnost, že stopi kdo od preostalih k telefonu ter pozove bližnjega pogrebnika. Ta pride takoj z vozom po umrlega in ga odpelje v svoj „ateljé“. Tam mu najprej odpro žilo in

odvzamejo kri ter ga s kemičnimi sredstvi zavarujejo pred prehitrim razkrojevanjem. Okopanega in lepo oblečnega polože v rakev, ki je na notranji strani vsa tapecirana in prevlečena s svilo. Taka rakev stane tudi za tamkajšno valuto precejšen znesek, srednji sloji kupujejo krste od 300—1000 dolarjev.

Poročenih žena tam ne oblačijo v črno kot pri nas, ampak v svetleše obleke. Najpriljubljenejše barve so jim svetlosiva ali rožna, le za najmlajše bela. Četudi ima pokojnica v domači zalogi morda še lepo obleko, vendar je navada, da jo od vrha do tal oblečejo v čisto novo perilo in obleko, še celo nogavice in šolnčki so kaj radi svileni. K taki paradi spada seveda tudi lepo lice, zato mrliča našminkajo in mu skodrajo lase. Rok jim običajno ne sklepajo k molitvi, ampak jim jih polože ob telo ali na prsi. Tako izgleda marsikak siromak, ki ga je razjedla dolgotrajna bolezen, čestokrat za 20—30 let mlajši, ker mu upalo lice z vato „nagačijo“ in na zunaj sveže pobarvajo.

V tem so ondotni pogrebniki umetniki; od doma so odpeljali telesno popolnoma propadlega človeka, vrnili pa so prenovljenega, o katerem bi si kdo — ki ga ni poznal — mislil, da je zaspal baš, ko se je pripravil za paradni nastop.

Tako olepšan leži potem pokojnik v domači sprejemnici par dni do pogreba. Znanci in prijatelji mu prinašajo cvetja in zelenja, ki ga znajo povijati v izredno lepe šopke in košarice. Dobro situirani sloji radi napravijo nad pokojnikovo glavo aranžman: bel golobček, pritrjen na svilenih trakovih, se spušča s stropa. Ko sem jih vprašala, kaj to pomeni, so mi odgovorili, da to znači pokojnikovo plemenito dušo, ki se dviga v nebo.

Pogrebne ceremonije so slične našim, le da namesto pogrebnikov nosijo pokojnika iz hiše v voz in od tam h grobu najožji prijatelji, ki mu izkažejo tako poslednjikrat svojo ljubezen.

Največje slovensko pokopališče je menda Kalvarija blizu Clevelanda, kjer počiva na tisoče naših rojakov. Ako obišeš ta mirodvor in čitaš brezkončne vrste slovenskih imen, takrat imaš občutek, da si doma in ne v tujini.

Nekatoličani in brezkonfesionalci pa se v zadnjih letih ne poslužujejo več pokopov, temveč sežiganja. Ta moda zavzema že tolikšne dimenzije, da je v vseh večjih mestih nastala potreba po zgraditvi novih krematorijev. Tudi v Clevelandu so si zgradili novega, ki je imel sredi februarja t. l. 15 stanovalcev. Poslopje izgleda od zunaj kakor kaka cerkev, ker ima k uradnim prostorom prizidano tudi kapelico. Skozi to gre stranski vhod, ki vodi direktno pred oltar. Tu se nahaja katafalk, ki se lahko pogrezne v slučaju vpepelitve do spodnjih prostorov, kjer se nahajajo štiri peči.

Glavni vhod pa vodi v pisarno na eni strani, na drugo pa v sprejemni salon, ki je — kakor kapelica — bogato opremljen s slikami in preprogami. Tu je čakalnica za pogrebce, poleg nje toaletna sobica. Svojci pa imajo svoj „family-room“ tik mavzoleja na drugi strani pisarne. Tam je tudi sobica za duhovnika.

Mavzolej zavzema ostali prostor v visokem pritličju in dela vtis hladnega salona. Okna so okrašena z zavesami in cvetličnimi stojalci, korak se neslišno izgublja v debelih preprogah. Marmorne stene so razdeljene po predalčkih v grobnice od tal do stropa za one, ki počivajo nevpeljeni v rakvah. Grobnice imajo dovodne cevi za zrak in doze za kemikalije. Po pogrebu se predalček zapre z marmorno ploščo in se ob robovih zacini. V enem letu so taka trupla mumije! Na ploščah so vklesana imena pokojnih, pod ploščo pa so pritrjene na vseh grobnicah enake vaze za cvetlice.

Na ožji steni mavzoleja se nahajajo zopet od vrha do tal mali predalčki za žare, kjer so shranjeni ostanke vpepeljenih.

V podpritličju so — kakor že omenjeno — štiri peči, v katere spuštijo rakve z umrlimi, ki se pri močni plinovi kurjavi vpepelé tekem 1—1½ ure. Takoj nato dobe svojci pepel (ki je od moškega mrliča kakor pesek, od ženskega prav droben pesek, od otroka pa skoro popolnoma pepel). Te zemске ostanke lahko odneso s seboj na dom, ali pa jih shranijo v mavzoleju. Poleg peči so še prostori, kjer se shranjujejo žare 30 dni, potem pa se pepel zakoplje, alko se svojci ne odločijo plačati stanarino v krematoriju.

Na drugem koncu podpritličja je tudi 20 provizoričnih grobnic za one, ki jih nameravajo prepeljati v drugi kraj. V tistem času so imeli shranjena tam baš dva letalca, ki sta ponesrečila nad Clevelandom, in so čakali na odlok njihovih sorodnikov.

Krematorij ima silno žalostno okolico. V neposredni bližini je pokopališče brezkonfesionalcev, malo dalje hiralnica za jetične in neozdravljivo bolne, ki je vedno prenapolnjena. Proti Newburghu pa še blaznica, ki je posebno dobro zasedena, odkar imajo v Ameriki prohibicijo — tako so mi rekli!

Na svoje veliko začudenje sem lahko opazovala v Ameriki nekako maškarado na predvečer spominu mrtvih — 1. novembra. Tam na ta dan ne obujajo žalostnih spominov na preminule drage, ampak se zlasti otroci našemijo ter o mraku hodijo okoli in namažejo s kredo ali belo barvo okna in vrata. Zakaj? Kdo ve? Ker je taka navada.

Vendar Američani radi tega ne prikrajšajo svojih umrlih dragih. — 30. maja, ko je vsa narava že v cvetju, jim ozaljšajo grobove in nazivljejo ta dan olepševalni dan (Decoration day).